Zwolle

Raadsvoorstel

Datum 2 december 2025

Onderwerp Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ
Versienummer 1

Portefeuillehouder Paul Guldemond

Samenvatting
De gemeente Zwolle stelt een nieuwe Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2026 vast. De huidige verordening uit 2015 sluit niet meer aan bij de uitgangspunten van de Participatiewet in Balans en de Koers Sociaal Domein, waarin vertrouwen en de menselijke maat centraal staan.
De nieuwe verordening maakt de regels eenvoudiger en beter uitvoerbaar, biedt meer ruimte voor maatwerk en zorgt voor proportionele maatregelen bij schending van verplichtingen. Belangrijkste wijzigingen zijn:

- de termijn waarbinnen een maatregel kan worden opgelegd wordt verkort van drie jaar naar één jaar;
- gedragingen worden ingedeeld in vier duidelijk omschreven categorieën;
- bij tekortschietend verantwoordelijkheidsbesef (wettelijke term) kan in plaats van een korting ook een tijdelijke lening worden verstrekt.

Deze aanpassingen vergroten de duidelijkheid voor inwoners, verbeteren de uitvoerbaarheid voor consulenten en sluiten beter aan bij de waarden van rechtvaardigheid en vertrouwen.

Financiële gevolgen

Betreft doel	213 Inkomensondersteuning
Begroting wijzigen	Nee
Budgetnummer	N.v.t.

Bijlagen

1. Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Zwolle 2026
2. Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Zwolle 2015
3. Was – wordt tabel Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Zwolle

Openbaarheid

☒ Openbaar
☐

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:
De Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Zwolle 2026 vast te stellen.

Inleiding
In de Participatiewet is vastgelegd dat gemeenten verplicht zijn een Afstemmingsverordening vast te stellen. Hierin wordt vastgelegd in welke situaties en in welke mate de gemeente de bijstandsuitkering kan verlagen als iemand zich niet houdt aan de verplichtingen die horen bij het ontvangen van bijstand. In de uitvoering is gebleken dat de huidige verordening uit 2015, op meerdere punten te complex is, te weinig ruimte biedt voor maatwerk en niet meer aansluit bij de Participatiewet in Balans en de Koers Sociaal Domein, waarin de menselijke maat en vertrouwen centraal staan.

Kader
Kaderstellende nota's rondom dit onderwerp zijn:
- Coalitieakkoord Samen voor een Waardevolle Toekomst
- Koers Sociaal Domein 2024 - 2030
- Visie op arbeidsmarkt en arbeidsmarktbeleid

Kader stellende wetten zijn:
- de Participatiewet;
- de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW);
- de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

Beoogd effect
- een eenvoudiger, beter uitvoerbare en begrijpelijke verordening;
- meer maatwerk en proportionaliteit in maatregelen;
- meer aansluiting bij de waarden van de menselijke maat en vertrouwen in inwoners;
- vermindering van administratieve complexiteit voor consulenten.

Argumenten
1.1 Het verkorten van de termijn waarin een gedraging tot een sanctie kan leiden is beter uitvoerbaar.
In de huidige verordening kan een maatregel nog worden opgelegd als de gedraging tot drie jaar geleden heeft plaatsgevonden. De uitvoering ervaart dit als te lang en niet uitvoerbaar omdat het bijna niet is vast te stellen.
Een kortere termijn van één jaar zorgt voor meer duidelijkheid, een betere aansluiting bij het principe van rechtszekerheid en voorkomt dat oude situaties alsnog tot sancties leiden.

1.2 De nieuwe indeling van maatregelen is eenvoudiger en sluit beter aan bij de huidige ontwikkelingen.
De huidige verordening kent vier verschillende verlagingen (van 5% tot 33⅓% voor één tot drie maanden) met gedetailleerde voorwaarden. Dit leidt tot onnodige complexiteit en beperkt de ruimte voor maatwerk.
In de nieuwe verordening worden gedragingen ingedeeld in vier categorieën (van licht tot zeer zwaar), waarbij de ernst wordt bepaald door de mate waarin het gedrag het verkrijgen of behouden van werk belemmert. De hoogte en duur van de verlaging hangen vervolgens af van de ernst én van het feit of

sprake is van herhaling of volharding.
Hiermee ontstaat een eerlijker, duidelijker en beter uitlegbaar systeem dat beter aansluit bij de ontwikkelingen in de Participatiewet in Balans, de menselijke maat en de Koers Sociaal Domein.

1.3 Het nieuwe artikel met betrekking tot tekortschietend besef van verantwoordelijkheid voorkomt schulden en biedt meer ruimte voor maatwerk.

In de Participatiewet is bepaald dat de gemeente de algemene en bijzondere bijstand kan verlagen als een inwoner door *tekortschietend besef van verantwoordelijkheid* zelf verwijtbaar heeft bijgedragen aan het ontstaan of voortbestaan van de noodsituatie. Het gaat daarbij om situaties waarin iemand had kunnen voorkomen dat kosten ontstonden of inkomen wegviel. Het gaat om verwijtbaar handelen of nalaten.

In de huidige verordening leidt dit tot een langdurige korting op de uitkering, wat vaak buiten proportie is. Bovendien is de berekening van het benadelingsbedrag complex.
Voorgesteld wordt dat de raad in plaats van een verlaging ook kan besluiten de bijstand tijdelijk als renteloze lening te verstrekken. Dit biedt meer maatwerk, motiveert inwoners om hun verantwoordelijkheid te nemen en sluit beter aan bij de uitgangspunten van de Participatiewet in Balans en de Koers Sociaal Domein.

Alternatieve mogelijkheden
Een alternatief is om de bestaande verordening ongewijzigd te laten. Dit is niet wenselijk omdat:
- de uitvoering aangeeft dat de huidige regels te complex en onvoldoende uitvoerbaar zijn;
- de huidige maatregelen niet meer passen bij de landelijke koers richting maatwerk en vertrouwen;
- inwoners daardoor onnodig lang met een verlaging te maken kunnen krijgen.

Maatschappelijk draagvlak & participatie
De voorgestelde wijzigingen zijn tot stand gekomen in afstemming met de uitvoering en juridisch getoetst. De uitvoeringsorganisatie geeft aan dat de wijzigingen de uitvoerbaarheid aanzienlijk verbeteren. De aanpassingen sluiten aan bij de brede maatschappelijke wens om met meer begrip en vertrouwen te werken richting inwoners die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben.
De Participatieraad is geïnformeerd over de wijzigingen in de Afstemmingsverordening en heeft positief gereageerd op de vereenvoudiging en duidelijkheid die dit oplevert.

Communicatie
Na vaststelling worden de beleidsregels gepubliceerd op www.overheid.nl.
Intern worden medewerkers geïnformeerd via werkoverleggen.

Financiën
Naar aanleiding van de nieuwe verordening is het mogelijk dat er minder of lagere maatregelen worden opgelegd. Aangezien het ingewikkeld is om te achterhalen in hoeveel gevallen er straks voor wordt gekozen om een lening te verstrekken in plaats van een maatregel zoals nu het geval, is het niet mogelijk precieze bedragen aan te koppelen. Daarnaast is de indeling van de percentages van verlagingen dermate veranderd dat ze niet goed te vergelijken zijn. Dit zou een verhoging van de

uitgaven opleveren. Daar staat tegenover dat de aangepaste maatregelen beter uitvoerbaar zijn en dus minder tijd kosten voor de uitvoering en dat mogelijk schulden (en daarmee hogere apparaatkosten voor schuldhulpverlening) kunnen worden voorkomen.

Risico's
Er zijn geen inhoudelijke of financiële risico's.

Vervolg
Fase 2 en 3 van de Participatiewet in Balans bevat wijzigingen die verwerkt moeten worden in de Afstemmingsverordening. Het is echter niet mogelijk om deze wijzigingen nu al te verwerken vanwege een wetwijzigingen ie nog niet is doorgevoerd. Naar verwachting komen we eind 2026 terug bij de Raad met een nieuwe versie van de Afstemmingsverordening.

Openbaarheid
Ja

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer